

MŰVÉSZETI ÉLET ÉS IRODALOM

KIÁLLÍTÁS POZSONYBAN. Régi művészet 1800-ig. Retrospektív kiállítás nyílt meg március hó 11-én az „Umelecká Beseda Slovenská” pavilonjának helyiségében. Az anyagot magántulajdonosok és nyilvános gyűjtemények, ez utóbbiak a nehezen hozzáférhető állományaikból, bocsátották rendelkezésre. Az egykori gróf Pálffy János féle gyűjteményből valók a kiállítás legszebb darabjai, ezeket a szlovák „Honi Múzeum” állítja ki, Ezenkívül a kiállítók között szerepelnek: a Városi és Mezőgazdasági Múzeum, magángyűjtők, testületek és műkereskedők.

A kiállításnak nem célja a festészet történetét bemutatni, hanem csupán a különben hozzáférhetetlen anyagot a nagyközönség számára tanulmányozás, művelődés, vagy pusztán gyönyörködés céljából hozzáférhetővé tenni. Ennek folytán az anyag csak a kvalitás szempontjából lett megválogatva és teljesen a véletlen adta meg a mesterek és iskolák sorrendjét.

A nagyterem díszhelyét *Procaccini* „Jézus megkeresztelése” című képe foglalja el. Ezt a Pálffy-gyűjteményből származó, kiválóan minőségű művet a mester „GCP” monogrammal szignálta a jobb alsó sarokban. Ugyancsak a Pálffy-gyűjteményből való két másik kitűnő mű, a Domenico *Fetti*-nek tulajdonított és e mester jellemző színelő mutató, de helyenként formáiban unalmasabb „Alvó nő” és egy *Guido Reni* neve alatt szereplő, talán inkább *Francesco Trevisani*-nak tulajdonított „Pietá”. Az „Alvó nő” emlékeztet *Fetti* hasonló témájú képre a Szépművészeti Múzeumban. *Kupeczky* János, aki minket, pozsonyiakat közel szülőhelye (Bazin) miatt érdekel, két férfiarcképpel van képviselve, az egyik a Pálffy-gyűjteményből, a másik magántulajdonból való.

Kiváló *Brandl* Péternek *Spork* gróf arcképehez készült vázlatja is.

A melléktermekben feltűnik egy *Correggio* modorában festett *Madonna*, na és kezek gyengébb rajzában emlékeztet az ifjúkori műként szereplő, *Ch. F. Murray* (London) tulajdonában levő „Szent család”-ra, azonban kezelésében lágyabb. A *Watteau* neve alatt kiállított „Társaság a szabadban” pedig kezelésében durvább és szélesebb, mint a mester művei, azéri még joggal kétséges, hogy neki tulajdonítható-e.

Érdekes az idősebb *Teniers* Dávid jelzésével ellátott tábla, mely pokoli varázslatot ábrázol. A képek egyes kitűnő részei mellett vannak feltűnő gyengéi is.

Jan Cornelius Mecker-nek, ennek a rendkívül ritka mesternek szép „Keresztvitel”-e, *Jodocus Momper*, van *Goyen* és két ismeretlen mester finom tájképe kevésbé érdekes darabok között képviselik a németalföldi mestereket.

Barokk mesterek oltárképvázlatának csoportjából említendő: *Lucca-Giordano* erőteljes műve: „A kenyérszaporítás”; *Palko* Ferenc

Károly vázlata a pozsonyi Jezsuita-templom jobboldali, *Xaveri* Szt. Ferenc halálát ábrázoló melékoltárárdhoz és e képfőcsoportjának másolata (egy másik XVIII. századbéli másolatot utóbb szintén megszerzett a városi múzeum) és „Szt. Teréz és Ajaos a gyermek Jézus előtt”, mely a kiállításon mint olasz mű szerepel, azonban nagyon emlékeztet *Troger* Pálra.

Városunkra nézve érdekes még *Querfurt* Ágostonnak szignált és „Posonil, 1742”-vel datált nagy harci jelenete, mely a Mezőgazdasági Múzeum négy képből álló „Pozsony ostromá”-nak nevezett sorozatához tartozik. Valószínűleg azok a festmények, melyeket *Török* Ferenc kamarai tanácsos rendelt meg a mestertől.¹ Ugyancsak helyi érdekű az Irgalmasok által kiállított két oltárkép. — Szt. Tekla és Szt. Katalin, XVIII. századbéli osztrák mesterek kiváló munkái — melyek állítólag 1811-ben, a vár égesekor kerültek onnan a kolostorba.

Művésznél fogva érdekes városunk szülöttnék, *Oesser* A. *Prigyesnek* kis tájképe is (talán több joggal fiának tulajdonítható?).

A kiállított grafikai anyag néhány elsőrangú *Dürer*-famestését, *Hans Sebald Beham*, *Aldegrever*, *Cranach* egyes lapjai, *Rembrandt*, *Adrien van Ostade*, *Lucas van Leyden*, *Teniers*, *Everdingen* karcait, *Anton Tischler*-nek szép színes rézkarcát és több más osztrák és francia XVIII. századbéli mesterművét foglalja magában.

A rajzok között kiválik *Bartholomäus Spranger*-nek „*Herakles és Omphale*” tollvázlata felrakott fehér fényekkel — a bécsi pép variánsa, melynek keletkezési idejét a felső jobb sarokban látható évszám „1599” közelebbről meghatározza — és *Maulbertsch*-nek a nevével megjelölt „Szt. Ferenc”-et ábrázoló tollrajza a mesternek a pannonhalmi képtárban őrzött „Szt. Ferenc extasisa” című színvázlatához.²

A kiállított szoborművek nagyrészt a XVIII. századból származnak, azonban van egy szép kis középkori szoborcsoke is, a *Nirnbergből* származó „*Madonna szülővel*”. A barokk mesterek között kiválik egy ill. fájdműves *Krisztust* ábrázoló faszoborcsoke, amely eddig *Messerschmidt* néven szerepelt, azonban valószínűleg *Hagenauer*-nak tulajdonítható. Viszont valószínűleg *Messerschmidt* öccsének, *Adámnak* műve egy *Krisztus* ostromozását ábrázoló csoport, mely „A. M. 1770”-nel van jelelve. A *Donner* kétről származó olomscsoport *Medea* gyermekeivel ugyancsak érdekes.

Megemlítem még, mielőtt az irodalomba hamis elnevezéssel bevonulna, hogy *Stomfán*, egy parasztház falában talált női fej semmi esetre sem lehet „késő római”, mint ahogy a kiállításon szerepel, hanem barokk homokkő kerti plasztikának a feje. *Weyde Gizella*

¹ Lásd: *Nagyler, Künstler-Lexikon*, XII. p. 106.

² *Depr. Magyar Művész. Est. évi IV. évt. I. füzet 300.*

QUERFURT, ÁGOSTON (1696–1761): HARCIS JELENET

Művészeti Múzeum

TÖRY EMIL. Kiváló képzettségű tagját veszítette el a magyar építészgárda Töry Emilben, akit május 31-én ragadtott el a halál Budapesten, hosszú, kínos betegség után. Töry hármas munkásságot fejtett ki, paedagógiai a Műegyetemen, amelynek tanára volt; irodalmi, amely első-sorban a klasszikus antik építészetre vonatkozott, végül művészetit, amennyiben egy ideig önállóan, 1908-tól fogva pedig Pogány Mórival társulva, egy sor monumentális épületet tervezett s hasonló természetű terveivel külföldi pályázatokon is sikereket ért el. Legtöbbet emlegetik a nevéz az új Nemzeti Színházzal kapcsolatban, amelynek tervpályázatán 1913-ban Pogánnyal közösen készített terve kapta az első díjat s az építési megbízást. A nagyszabású terv kivétel megakasztotta a világháború s midőn alig néhány hónappal ezelőt újra felmerült a kivétel eszméje, Töry reménnyel teljesen fogott a tervek revíziójához, ámde éppen ekkorban vált súlyosabb epebaja s nem érthette meg az örömet, hogy ez a tervet, amelyre élete legtöbb gondját fordította, megtestesülve láthassa.

Töry Emil Budapesten született 1863 április 17-én s ugyanott végezte tanulmányait a Műegyetemen, ezenkívül fánitványa volt a berlin-charlottenburgi műegyetemnek is. Pályája eleinte akadémikus jellegű volt: 1897-ben magántanára lett Műegyetemünknek, 1906-ban nyilvános

rendkívüli tanára. Önállóan tervezett műve az erzsébetvárosi törvényszéki épület és a Dél-vidéki Kaszinó Temesvározt, az esztergomi főkőptalan préter-uicai bérházacsoportja Budapesten, a Fa- és fémpári szakiskola Aradon, a Homeopata-kórház Budapesten; Pogány Mórival társulva tervezte a torinói nemzetközi kiállítás magyar házát, az újpesti állami főgimnáziumot, az Adria biztosító társulat házát Budapesten. Egyik korábbi, 1900-ban épített műve a baltai r. kath. templom. Az utóbbin a középkor formanyelvét szóvalattarta meg, legtöbb más műve inkább a modern építészeti felfogást tükrözi. Önállóan megjelent szakirodalmi művei: Marcus Vitruvius Pollio teóriája az antik templomokról (1896); A görög építőművészet története az ókorban (1904); A római építőművészet szerkezete és alakana (1904); Michel Angelo mennyezetképzése a római vatikáni Sixtus-kápolnában (1912).

BALIKÓ SÁNDOR. Május 15-én meghalt Budapesten Balikó Sándor szobrász, akit pályájára mestereink egyik legkiválóbbja, Fadrusz János térített. Balikó szegényes napszámokban élt, midőn egyszer Fadrusz azon érte, hogy hóból embert mintázott az utcán. Mátérmebe fogadta, megtanította mintázni s Balikó annyira balad, hogy néhányszor ki is állíthatta egy-egy

művét a Múcsarnokban. A háború és az utána kövekező nehéz idők s nem utolsósorban a főfogó mesterének halála megakadályozta további fejlődésének lehetőségét s arra kényszerítette, hogy egy ércöntőműhelyben vállalon alkalmazást. *Balkó Sándor* 1869 október 22-én született a fehérmegyei Vasú községben, temetése május 17-én volt a rákoskeresztúri temetőben.

KURT HIELSCHER: ÖSTERREICH. Wasmuth Verlag Berlin. 36 old. szöveg és 308 mélynyomású képpel.

A berlini Wasmuth-cég nagyszerű sorozatának, az *Orbis Terrarum*nak új és a régiekhez méltó kötete ez. A német ügyességgel szerkesztett vállalat újabb gyűjteménye. Ki lehetne jobb fotointerpretátora a festői Ausztriának, mint a kitűnő Hielscher, akinek vándorútjain a német romantikusok képei új életre kelnek.

A pompás könyvsorozat előző köteteiről egy ízben már volt alkalmunk e folyóirat hasábjain megemlékezni. A művészeti emlékeket népszerűsítő világírodalmat ismeretlő közleményünkben reámutattunk fontosságára és egyúttal felhívtuk a figyelmet arra, hogy jó lesz ügyeink a magyar kötetre, egyfelől, hogy minél előbb megjelenjék, másfelől pedig, hogy megfelelően a jogos várankozásnak.¹ Úgy látszik, hogy szavunk eredménytelenül hangzott el, mert az új kötethez mellékelt program szerint a már megjelent osztrák és jugoszláv köteteket követni fogja a csehszlovák (!) és egy másik „Ungarn, Rumänien und Bulgarien” című. Tehát összeházasították a keleti szomszédokkal. Valjon miért? Magyarország nem nyújt eleget egy kötet számára? Magyarországnak nincs fotográfusa, aki 300 megfelelő képet adhatna át a kiadónak?

Reméljük, hogy e program még nem végleges. Talán a fizeszkedések órában mégis történelk részünkről megfelelő intézkedés. *Dr. B.*

¹ Magyar Művészet II. (1920) évf. 598. o.

Dr. LÁZÁR BÉLA: ZICHY MIHÁLY ÉLETE ÉS MŰVÉSZETE. Számos szövegközléssel és 150 mélynyomású melléklettel. Budapest. Az Athenaeum Irodalmi és Nyomdai R.-T. kiadása.

Zichy Mihály születésének centennáriumát tavaly ünnepelte meg a magyar művészvilág. 1927 júniusában az Ernst-Múzeum rendezett egy nagyszabású képképzőművészeti kiállítást, mely felölelte a magántulajdonban lévő

ithoni képanyagot, 1927 őszén pedig Zichy grafikai munkásságát, az Arany, Petőfi és Madách műveikhez készült illusztrációk eredeti lapjait mutatta be a Szépművészeti Múzeum. Ez a százéves évforduló indította Lázár Bélát előtűnk fekvő könyvének megírására. Lázár Béla könyve első-sorban gondos életrajz, javából való forrásmunka, mely azonban nemcsak a művész személyes adatait tartalmazza, hanem egyben vonzó korrajz is. Feltárja előtűnk a 40-es évek légkörét, melybe először lépett az ifjú Zichy nagyrautó festődálmaival. Budapest akkoriban a provinciális jellegű bécsi művészetnek mintegy másodlerakata volt. Tikos Albert arcképfestő volt az első művészember, aki hatott Zichyre. A gentry származású, de nem gazdag fiatal Zichy csakhamar összekötése révén Bécsbe kerül és Waldmüller tanítványa lesz,

PALKÓ, FERENC KÁROLY (1794—1767 ?):
XAVÉRI SZT. FERENC HALÁLA
Pozsonyi Városi Múzeum

miután előzőleg Marastoninál sajtóította el a rajzolás elemi tudását. A polgári érző Waldmüller csakhamar megszerelt nagytehetségű és emberileg másodvadász tanítványát, aki nála szerbi mindzokokat a jellegzetes sajátosságokat, mik egész életén át művészetét alkotják: a gondos rajzolás, a vékony színezést és az irodalmias vonatkozást a képtartalomban. Csak Zichy másírányú, ősbib származású és kevésbé költői temperamentuma különbözteti meg őt mesterétől, aki inkább idillikus természetű volt. Zichy elindulásáról szóló része Lázár könyvének igen értékes, mert családi levelek alapján írdozt meg és azidoms eddig ismeretlen életrajzi adatot tartalmaz. Zichy családi körülményeinek ismerete nélkül nem is alkothatunk magunknak íszta képet soráról. Özevgy anyjától és bátyjától függött éveken át, akik sohasem látták szvesen festőpályáján. Később az örökség miatt vizsgálja is támadti festvérbátyjával. Csak a siker, leginkább az oroszországi, békítette ki némileg családjával. Lázár könyve nyomán Zichy vándorélete úgy bontakozik ki előttünk, mint menekülés az otthon elől. Részletes képet kapunk mindzokokról a tényezokről, melyek Zichy művészetére és pályájára kialakulására döntően hatottak. Világítre akkor kezd kialakulni, mikor Theophil Gautier 1858-ban megismerkedik oroszországi útján vele és cikket ír róla. Zichy akkor már közkedvelt festő és a cikk nyomán a cár udvari művész lesz. Sorsa jobbrafordulásával kibontakozik alkotó tehetsége, mely különös vegyüléke az irodalmi pátoznak és romantikus életképzésnek. Vonzón írja meg Lázár Zichy találkozását két olyan művésszel, akik befolyással voltak rá: Gustave Doré-val és Felicien Rops-szal. Az első illusztratív hajlama nevelte ki, a másik az erotika iránti érzékét fejlesztette, bár úgy lehet, hogy az oroszországi nagyrüri légkör ebbe az irányba terelhte már Zichyt, aki sokat dolgozott megrendelésre. Zichy nagyobb képkalkotásairól Lázár inkább a történetről, mint az esztetikus szempontjából emlékezik meg. Feljegyzi keletkezésük történetét és azt a hatást, melyet megjelenésük, illetve kiállításuk alkalmából gyakoroltak. A 70-es és 80-as évek kritikusai felvonnak előttünk — többek közt az akkor kezdő, de már figyelmet kellett Hevesi Lajos —, akiknek sorain keresztül megérezzük, milyen aktuális hatásúak voltak Zichy alkotásai. Megtudjuk, hogy első-sorban Kelety Gusztáv elítéli kritikai akadályozták Zichy végleges letelepedését Budapesten, aki egy ideig szabadon bolyongott a világban, míg 1882-ben újból a „cár festője” lett és Oroszországot választotta végleges letelepülési helyéül. Színes és változatos művészsorsban volt Zichynek része; élete egymaga is elegendő tárgy egy érdekes könyv számára. Lázár azonban nem az érdekességet kereste ebben az életben, hanem egy magyar művésznek pályafutását, melyet a historikus gondos-

ságával jegyezett fel. Ő, aki annyi hozzáértéssel és szeretettel szállt síkra az impresszionizmus mestereiről, itt fíradhatatlan adagyúljú volt és csak néha-néha értekel mint esztetikus.

Külön megemlítsere méltó a könyv pazar kiállításra, 150 mélynyomású reprodukció díszít. A kiadást megelőzőleg történetek lépések ebben az irányban is, hogy az Oroszországban maradt képek, legalább részben, méltatást nyerjenek e könyvben, de a politikai viszonyok ezt meg-híusították. Ily módon a Zichy-kutatás még nem zárult be és a művésztörténeti író számára maradt lehetősége annak, hogy a Zichy-kérdést egyik vagy másik irányban valami szerencsés fölfedezés révén a jövőben gazdagíthassa.

Dr. E.—r.

Günther Probst: Friedrich von Amerling, der Altmeister der Wiener Porträtmaler. Mit 8 vielfarbigen und 91 einfarbigen Abbildungen. In Leinen 25 Mark. Amalthea — Verlag, Zürich — Leipzig — Wien.

Báró Probst Günther, az egykori közös hadsereg őrnagya, aki a háború után a művésztörténet művelését választotta élethivatásul, könyvet írt Amerling Frigyes életéről és művészetéről a a könyvben (elsősorban a művész saját jegyzéke alapján) összeállította Amerling munkáinak katalógusát is, mely 1357 számot ölel fel. Amerling bennünket nem csupán azért érdekel, mert egyik számottevő festője volt a XIX. századnak, hanem azért is, mert sok kapcsolata volt a mi festészetünkkel. Mint Probst mondja, a mi országunk volt az egyetlen, amelyre Amerling tartósan hatolt, tartósbabban, mint saját hazájára, ahol befolyása hamar véget ért. Festőink közül Alcorniere szűkebb baráti köréhez tartozott és sok ösztönzési köszönhetett neki, éppen úgy, mint gróf Nákoné Gyertyánffy Bertha, míg Borsos, Boutbonne, Kovács Mihály, Storno, Tikos egyenesen tanítványai voltak. Közülök Borsosról joggal mondja szerzőnk, hogy a legjelentékenyebb volt Amerling valamennyi magyar és nem-magyar tanítványa között. Amerling ezenfelül nem egy tagját festette le a magyar írsadalomnak, s ő volt az, aki gróf Széchenyi Istvánról 1836-ban azt a képet festette, amely a Magyar Tudományos Akadémiában van és a legnépszerűbb ábrázolása Széchenyi földi alakjának. Amerlingnek magyarországi kapcsolatait azért önk olyanbíztesen és annyi jóakarattal tárgyalja könyvben, hogy már ezért is megérdemli rokonszenvünket. Annyszor beszéltek már idegenek felvállról a mi művészetünkről, annyszor szóltak le vagy hallgattak már egyen bennünket, hogy kétszeresen hálásnak kell lennünk az iránt, aki komolyan és tárgyilagosan foglalkozik velünk. Probst könyve azonban egyébként is érdemes figyelmünkre, mert hasznos és lelkiismeretes munka. Gazdag életrajzi és művészi anyagban nemcsak Amerlingről, hanem az osztrák Vorműz-író festészetéről áldaltában is sok figye-

lemremélő adatot közül velünk. Főjelentősége azonban abban van a könyvnek, hogy igazságot szolgáltat egy művésznek, aki nem tartozott ugyan az európai művészet vezető jelentőségű nagyjai közé, de bizonyos területen jeles műveket alkotott, s mindenesetre sokkal jelentékenyebb festő volt, mint amilyenek az utókor egészen a legutóbbi évekig tartotta. Az igazságtalan megítélésnek főképpen az volt az oka, hogy működésének későbbi korszakában Amerling aggasztó bőséggel ontotta a meglehetősen édeskés „eszmenyi” fejeke és a konvencionálisan érzelmes karakterbrázolásokat, s éppen ezek a képek voltak azok, amelyek halála után nagy mennyiségben kerültek a piacra hagyatékából. A közvélemény elsősorban ezekre alapította tehát ítéletét s nem olykor valóban kitűnő arcképeire, amelyek magántulajdonban voltak s ezért ellíntek a közönség szeme elől. Probstt ennek az igazságtalan ítékezésnek megdöntését tűzi ki könyvének főcéljául. Kimutatja, hogy Amerling igazi művészi jelentőségét az arcképesítés területén kell keresni, s könyvének javarészt ehhez képest az arcképfestő Amerling jellemzésének szenteli. Az első és egyáltalán maradandó hatást e részben az angoloknak köszönhetette Amerling. Tanuló és vándoréveiben hét hónapig (1827—28) tartózkodott Londonban, ahol különösen Lawrence festői kultúrája és komponáló módja hatott rá, de Lawrence-en keresztül, aki közvetlen mintaképe volt, Reynolds szelleméből is sokat vett fel magába. Párisban, ahol Horace Vernet-ke-reste fel, megbetegedése és szegénysége miatt nem maradhatott sokáig, s 1828-ban Bécsbe tért vissza, ahol azután — leszámítva sűrű külföldi (főképpen olaszországi) tartózkodásait — haláláig működött. Pályája elején elsősorban történelmi és vallásos képekkel kísérletezett. A történelmi festészethez azonban hiányzó történelmi műveltsége és érzéke, a vallásos festészetre pedig még kevésbé volt teremtve Amerling, aki epikureusi világnézetével hamis-talan gyermeke volt szülővárosának, Bécsnek. Ellenben mint arcképfestő már 1830 táján tekintélyes magaslatra emelkedett s körülbelül 1845-ig állandóan meg is maradt ezen a színvonalon. Különösen gyorsan és szélesen festett, saját maga által „Primaporträt”-eknek nevezett munkáit emeli ki Probstt, mint amelyekben igazi erejét adta ki Amerling. Ezekben a képekben híres kortársait és barátait festette meg, még pedig többnyire a maga számára, s már ezért is érthető, hogy festői tehetségét ilyen-fajta munkái jobban mutatják, mint megrendelésre készült sok arcképe. Másrészt bizonyos, hogy ezeknél a friss naturalizmussal és a jellem intuitív megérzésével festett, de többnyire társágosan jőzón és inkább tanulmány-szerű fejekeknel hatásosabb, gazdagabb s talán egyéniből alakban is jelenik meg Amerling művészete ott, ahol több alkalma nyílt arra, hogy alakjait képszerűen rendezze el a képeit formá-

ban, azíntben megszerkessze és felépítse. Igazat kell adnunk Probsttának abban, hogy ezekben a „Gesellschafts-porträt”-ekben kevesebb az élet, mint gyorsan készült fejeleiben, hogy női arcképe sokszor a Vormüze-ldő nagylvilági asszonyának típusát adják inkább, semmint az ábrázolt émisségét, s hogy joggal lehet bizonyos egyhangúságot vetni a szemükre. Mindamellett ezek a képek Amerling festői géniuszának legkedvesebb és legsajátabb termékei, s egyszersmind a legjellemzőbb okmányok, amelyeket önmagáról és koráról reánk hagyt. Hogy Amerling tehetsége ebben a körben volt igazán elemében, mutatja az is, hogy e nében alkotta azt a három képet is, amelyekben művészete szerzőnk szerint a legmagasabbra emelkedett: a Breuer-Enkevoirth grófi családának, a Bischof-házaspárnak és mindenekelőtt Arthaber Rudolfnak és gyermekeinek csoportképét. (Az utóbbihoz készült lavrozott tollrajz Szépművészeti Múzeumunk tulajdona.) Valóban, ezek a képek nemcsak Amerling életművében magaslatnak ki, hanem külön hely illet meg őket a bécsi festészet egész történetében. Jelentőségüket röviden azzal lehet jelezni, hogy Amerling több életet és melegséget öltött be a családi csoportképe, mint bármely kortársa, nem véve ki Waldmüllert sem, aki persze egyébként, egész művészetét tekintve, messze felülmúlta őt jelentőségben. Az arcképpel párhuzamosan művelte Amerling az életképet, különösen a 40-es évektől kezdve. Ilyenfajta művel közül azok a legjobbak, amelyekben hi maradt modelljeiből és a természethez, míg ott, ahol nem éppen termékeny képzélethez folyamodott, cserben hagyta ereje. Ezek a képek okozták azt, hogy idővel végtelen modoros-ságba esett, amely hosszú élete végéig egyre fokozódott és arcképeire is károsan hatott vissza. Stílusa lassanként az egyéni jellem-zéstől az idealizálás felé, a természetbűségtől a dekoratív felé fordult és utolsó korszakának ideálfejeleiben, régieskedő modorban festett figurális munkáiban és heroikus tájképeiben mindjog-ban elcségyesedett. Minderről gondos vizsgálódás alapján, az igazságot őszintén kereső tárgyilagossággal számol be szerzőnk. Külön ki kell emelnünk azt az érdemét, hogy nem marad meg bűsnek egyéni jellemzésénél, hanem szerves kapcsolata hozza őt korával, az európai drámatalakkal, s gondosan vizsgálja előzményeit és hatását. Könyvről nyugodtan el lehet mondani, hogy nyeresége a XIX. szá-zadi osztrák művészettörténet irodalmának, mely nem sokkal mutat világosabb képet, mint a miénk. Melegen ajánljuk a munkát olvasóink figyelmébe.

P. E.

DIEHL. AZ AMERIKAI MŰZELUMOKRÓL. Charles Diehl egy amerikai tanulmányút eredményeképp érdekes cikket közöl a „Revue des Deux Mondes” május 15-iki számában az

amerikai múzeumokról és egyetemokről. A múzeumokról szólva megállapítja elsősorban azt, hogy a XIX. század francia mesterei az amerikai múzeumokban éppen olyan jól vannak képviselve, mint akár a Louvrebán. A bostoni múzeum például a leggazdagabb Millet-képekben, New-York, de főleg Chicago Corot, Troyon, Diaz, Daubigny képeivel dicsekedhetik. Érdekes, hogy az impresszionisták nincsenek erősebben képviselve és az újabb festők is csak két magángyűjteményben találhatók. A legmodernebbek pedig teljesen hiányoznak. Jellemző, hogy az amerikai múzeumok teljesen a magángyűjtők áldozatkészségéből keletkeztek és fejlődtek tovább.

Diehl azután részletesen foglalkozik a legutóbb megnyitott múzeumokkal. Ezek között első helyen áll az 1925-ben megnyitott bostoni Gardner Museum, mely ma is éppen így van felállítva, mint azt az alapítója egy velencei interieurben elrendezte. Rafael Inghirami-arcsképe, Botticelli Chigi-Madonnája, egy Vermejo Madonna, Tizian Európa elrablása a gyűjtemény legfőbb kincsei.

A Harvard-egyetemhez tartozik a Fogg Museum, mely 1927 júniusában költözött új palotájába. Spinello Aretino, Pietro Lorenzetti és Niccolò da Poligno mellett Pollaiuolo „Dejanira elrablása”, Pontorno „Alabárdos”-a és Tintoretto „Dianá”-ja a legfőbb díszek.

Kaliforniában San Marinóban van a Huntington Museum, melynek büszksége Gainsborough „Blue boy”-a és Lawrence „Pinkie”-je. Ha itt az angol iskola van a legjobbjával képviselve, Chicagóban és New-Yorkban a „spanyol múzeum” a legkitűnőbb spanyolokat sorakoztatja fel. New-Yorkban főleg Sorolla remekműve kell fel a figyelmet, Greco, Zurbaran és Goya képei mellett.

A Metropolitan Múzeumban most építették fel az „amerikai szárnyat”, melyben a XIX. század második felétől napjainkig felvonulnak az amerikai művészek, kiki a francia művészet hatása alatt alakították ki művészetüket.

Meglep e cikk olvasása közben, hogy egy-két kevésbé jelentékeny antik márványt kivéve, mitsem hallunk a gyűjtemények szoboranyagáról.

Ha az európai aukciók katalógusaiból amúgy is nem tudnók, Diehl cikkéből megbízonyosodik, hogy Amerika szinte kimeríthetetlen gazdasági erőire támaszkodva, nemcsak szlvs kitarással, de alapos módszerességgel igyekszik az ó-világ kincseit is magának megszerezni. Ha ma még ez a folyamat nem is teljes, biztos, hogy pár évtizeden belül még az európai mű-

zeumokba nem kerül, magánkezekben lévő művészeti kincseink legjavát Amerika múzeumaiban fogjuk megtalálni. W. R.

A MODIANO S. D. REKLÁMRAJZAI. A múlt év folyamán a Modiano szívdarvakpálygyár pályázatot hirdetett reklámrajzokra. Amint az manapság, iparművészeink mostani sanyarú viszonyai közt, történni szokott, a pályamunkák százai érkeztek be. Kivétel annyiban történt, hogy ez a rengeteg ílet, munka és igyekezet ezáltal nem sikkad el a kiírók kezén, a terveket nem lepi por a prokuristák dossziéi közt, mert a vállalat csinos kötetben összegyűjtve, 114 rajzot kiadott. Maga a kiadvány a leg-sikerültebb, a legnobilisabb reklámílet. Aki a sok, igazán talantumos tervet végignézi (Byssz 7, Borinyik 9, Gömöri 23, Kónya 39, 48, Molnár 53, Passauro Eddy 68, Polluk Gianni 74, Pólya 75, Tábor 93, Timmel Vito 99, 107, oldalon lévő munkái), igaz szimpátiával kell hogy gondoljon egy olyan vállalatra, amely alkalmat adott ennyi friss ídea megvalósítására. Ez a példamutató remélhetőleg követésre fogja buzdítani más vállalatainkat is, amelyek hasonló pályázatot már rendeztek, vagy ezután még rendezni fognak. Ennyi művészi, ennyi megmozdulás, ennyi jószándék, ennyi igyekezet láttán valóban szép gesztus — de ismétléljük, egyben igen hatóság és finom reklám is! — a beérkezett pályamunkák javát közreadni a megmenteni a biztos enyészeti! amúgy is szegényes grafikai irodalmunk számára. P. G. I.

KIÁLLÍTÁSOK:

Június hó 10-én nyílt meg a Nemzeti Szalonnak Balogh József, Brenner László, Császár Bertalan, Ruzsicskay György, Sreier András és Ilósvay Varga István festőművészek, valamint Kovács Margit iparművész né műveiből rendezett LXI. csoportkiállítása;

ugyanezen hó 21-én ugyancsak a Nemzeti Szalonnak nagy tavaszi tárlata;

24-én az Orsz. M. Iparművészeti Iskola évvégi munkabemutató kiállítása.

THORMA JÁNOSNAK tüzeiünk címlapján közölt arcképt *Réti István* festette. A kép az Ernst-Múzeum tulajdona.

Felölő szerkesztő: Dr. Majovszky Pál.

Főmunkatárs: Dr. Lázár Béla.

Kiadó: Ormos György.

Szerkesztőség: VII., Erzsébet-körút 7. II.

Magyar Művészet 1928. 4. szám.